

λιστα, τὸ ὑποκείμενον ἀπεχθείας καὶ λύπης εἰς τὴν ζῶνῃ τῆς τοιαύτης διαγνωστικῆς.»

Λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τοῦ εἶδους τούτου τῆς μαντικῆς δὲν εἰξεύρομεν, εἶναι δὲ δυσχερέστατον γὰρ συλλεθῶσι τοιαῦται, διότι οἱ τὰ ἀπόρητα αὐτῆς ἐπιστάμενοι γέροντες φεῖδονται δυστυχῶς ἐξηγήσεων, καὶ, ἀπορρίπτοντες πολλάκις ἀδράς ἀμοιβάς, ἀρνοῦνται ν' ἀποκαλύψωσι τὰ μυστήρια τῆς προπατορικῆς ἐπιστήμης. Κοινῶς γνωστὴ ὅμως εἶναι ἡ σημασία τῶν κοιλωμάτων εἰκονιζόντων μνήματα, ἥτοι θανάτους οἰκείων ἢ φίλων, στενωτέρων καὶ προσφιλεστέρων καθ' ὅσον τὰ κοιλώματα πλησιάζουσι πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄστου· αἱ σκιαὶ πρὸς τούτοις προμηνύουσι πένθος, αἱ δὲ ἐρυθρωπαὶ γραμμαὶ αἵματοχυσίας· κατ' ἀναλογίαν δὲ κρίνουσι καὶ περὶ τῶν ἄλλων σημείων· τὸ ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄστου τέλος ἐξαρθρώμενον νεῦρον ἀπεικονίζει τὸ βαλάντιον τοῦ οἰκοδεσπότου, παραγγέλλον πλοῦτον μὲν ἐὰν τύχη χονδρὸν, πνίαν δὲ καὶ ἀθλιότητα ἰσχυρόν.

Ὡς τινες παρετήρησαν, ἡ ὠμοπλατοσκοπία εἶναι λείψανον τῆς ἱεροσκοπίας τῶν ἀρχαίων· ἀλλὰ πρὸς ταύτην σχέσιν μᾶλλον εἶχεν ἡ συνήθεια τοῦ ἐξετάζειν ἐκτὸς τῆς ὠμοπλάτης τὸ ἦπαρ, τὸν σπλῆνα, τὰ ἔγκατα τοῦ ἀμνοῦ, ἐὰν παραδεχθῶμεν ὡς ἀληθῆ τὴν περὶ ὑπάρξεως τοιαύτης συνηθείας ἐν Ἀρκαδίᾳ μαρτυρίαν τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐπισκεφθέντος τὴν Ἑλλάδα Γερμανοῦ Βαρβόλδου. Εἶναι ἀληθές ὅτι παρ' οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων γίνεται μνεῖα τῆς ὠμοπλατοσκοπίας· ἀλλὰ δὲν εἶναι νομίζομεν τοῦτο ἐπαρκές διδόμενον, ὅπως ἀρνηθῶμεν τὴν ἀρχαιότητα τῆς προλήψεως ταύτης· ἡ παρὰ Βυζαντινοῖς μάλιστα γνώσις αὐτῆς ἀποδεικνύει τὸ ἐναντίον. Ὁ κατὰ τὴν ἐνδεκάτην μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα ζήσας πολυγραφώτατος, ὡς ὑπὸ τῶν συγχρόνων του ἀπεκαλεῖτο, Μιχαὴλ ὁ Ψελλὸς, ἔγραψεν ἰδιαιτέραν πραγματείαν *Περὶ ὠμοπλατοσκοπίας*, ἐν ἣ ἀριθίως καταφαίνεται ἡ ταυτότης τῶν παρ' ἡμῖν καὶ τοῖς ἀρχαίοις περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου δοξασίων. Ἡ περιεργότατη αὕτη πραγματεία εὐρίσκεται χειρόγραφος ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ τῆς Βιέννης βιβλιοθήκῃ, παραθέντων δὲ ἐνταῦθα τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα μέρη αὐτῆς ἐξ ἀκριβοῦς ἀντιγράφου ὅπερ ἐκ τῆς βιβλιοθήκης ἐκεῖνης ἐπρομηθεύθημεν.

Τὸ χρηστήριον τῆς ὠμοπλατοσκοπίας ὁ Ψελλὸς ἀποκαλεῖ «ἑάρβαρον καὶ ἀλλόκοτον», ἔχον ὅμως «ὡς τοῖς χρωμένους δοκεῖ, μελλόντων προαναφώνησιν.» Οἱ δὲ τῆς ὠμοπλάτης μαντεύμενοι λαμβάνοντες ἐκ ποιίμνης πρόβατον ἢ ἄρνα «πρῶτον μὲν κατὰ νοῦν τιθέασιν ἢ καὶ τῇ γλώσσῃ» προφέρουσι περὶ οὗ ἂν μαθεῖν βούλοιντο», εἶτα δὲ σφάζαντες τὸ ζῶον ὀπτῶσι τὴν ὠμοπλάτην καὶ ἀπογυμνοῦντες τῶν σαρκῶν «ἐντεῦθεν τὰς» σημειώσεις τῆς τῶν ἐρωτημάτων ἐκβάσεως ἔ-

χουσιν.» Ἡ ἐξηγήσις δὲ τῶν σημείων τῆς ὠμοπλάτης καὶ τὰ ἐκ ταύτης μαντεύματα εἰσὶν ἀπαρτάτως ὅμοια πρὸς τὰ νῦν παρ' ἡμῶν πιστευόμενα, ἅτινα ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω· «Ζωῆς» μὲν ὡς καὶ θανάτου κρίσιν ἐν τῇ ἐξοχῇ τῆς ῥά» χεως ἔχουσι· καὶ, εἰ μὲν αὕτη ἑκατέρωθεν ἐ» στὶ λεπτὴ καὶ καθαρὰ, ζωῆς ἐντεῦθεν λαμβά» νουσι σύμβολα· εἰ δὲ συγκεχυμένη, θανάτου» τεκμήρια. . . . εἰ δὲ περὶ πολέμου τις ἐρωτῶν,» ρεῖ μὲν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ ὠμοπλάτου ἐρυ» θρὸν φανείη νεφέλιον, ἢ ἐν θάτέρῳ μέρει γραμμὴ» ἐπιμήκης καὶ μέλαινα, ἀνελε ὅτι μέγας ἔσται» πόλεμος· εἰ δὲ ἄμφω τὰ μέρη κατὰ φύσιν ἴδοις» λευκά, εἰρήνην μέλλουσαν χρηστηρίαζε· καὶ» καθάπαξ ἐν πάσαις ταῖς ἐρωτήσεσι τὰ μὲν ἐρυ» θρότερα καὶ μελάντερα καὶ συγκεχυμένα, τῆς» χείρονος συντυχίας εἰσὶ· τὰ δ' ἐναντία τού» των, τῆς κρείττονος.»

Ἡ ὠμοπλατοσκοπία ἦτο ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς Οὐννοῖς, τὰ δὲ ἄγρια στίφη τοῦ Ἀττίλα εἰς τὴν μαντείαν ταύτην προσέτρεχον ὅπως μάθωσι τὴν τύχην τῶν ὀπλων των. Ἀνευρίσκομεν προσέτι αὐτὴν εἰς τὰς νομαδικὰς φυλάς τῶν Καλμουκῶν, καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις Γερμανοῖς καὶ τοῖς Σκώττοις. Ἡ ὑπάρξις τῆς αὐτῆς δοξασίας, παρὰ λαοῖς ἀνομοίοις ὅλως τὴν καταγωγὴν, τὰς παραδόσεις καὶ τὸν ἐν γένει βίον, εἶναι ὁμολογουμένως ἀρκοῦντως παράδοξος καὶ ἀνεξήγητος, ὅταν δὲν παραδεχθῶμεν ὅτι ὀφείλεται εἰς ἀπλὴν σύμπτωσιν.

N. Γ. Π.

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΗΝΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

Τὰ πορίσματα τῶν παρητηρήσεων τοῦ λαοῦ περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ τῆς ἐπὶ τῆς γεωργίας ἐπιδράσεως αὐτῆς κατὰ τὰς διαφόρους τοῦ ἔτους ὥρας, συνοψίζονται ἐν ὀλίγαις παροιμίαις καὶ ἐν ἀπλοῖς ἐνοστίχοις παραγγέλμασιν, ἅτινα σχεδὸν πάντοτε ἀποδεικνύονται ἀσφαλῆ καὶ ἀκριβέστατα, σπανιώτατα μόνον στηριζόμενα ἐπὶ προλήψεων ἢ πεπλανημένων δοξασίων. Τὰ παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ ἐν χρήσει τοιαῦτα εὔρηται ἐγκατεσπαρμένα ἐν ταῖς κατὰ καιροῦ ἐκδοθείσαις διαφόροις συλλογαῖς παροιμιῶν, ὀλίγα δ' ἐξ αὐτῶν συνειλέγησαν ἰδιαιτέρως καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ πρὸ δεκαετηραετίας περίπου ἐκδιδομένῃ *Γεωργικῇ ἐφημερίδι* καὶ ἐν τῷ περὶ Γεωργίας τμήματι τῆς κατὰ τὸ 1864 ἐκδοθείσης *Στατιστικῆς τῆς Ἑλλάδος*, ἐξ ὧν μετετυπώθησαν καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι *Χρυσολίδι*. Πληρεστάτην ὅμως τούτων συλλογὴν ἐξέδω τῷ 1873 ἐν Σλέσβιχ μετὰ γερμανικῆς μεταφράσεως καὶ τῶν ἀναγκαίων

σημειώσεων και διασαφήσεων ὁ κ. Αὔγουστος Μόμμσεν ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ, ἀποτελοῦντι μέρος σπουδαιοτάτου συγγράμματος *Περὶ τῶν ὥρων τοῦ ἔτους ἐν Ἑλλάδι* πρὸς καταρτισμὸν αὐτῆς ὁ σοφὸς ἐκδότης ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν πάσας τὰς προεκδεδωμένας συλλογὰς παροιμιῶν καὶ οὐχὶ εὐαριθμούς ἀνεκδότους παροιμίας, ἀνακοινοθεύσας αὐτῷ ὑπὸ διαφόρων λογίων ἐκ τινῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τῆς συλλογῆς ταύτης θὰ σταχυολογῶμεν ἐκάστοτε ἐν τῇ *Ἑστία* τὰς εἰς ἕκαστον μῆνα ἀναφερομένας παροιμίας, θεωροῦντες τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν ὑπὸ πολλὰς ἐπιψέφεις ἐνδιαφέρουσας καὶ πρακτικῶς οὐχὶ ἀνωφελεῖ, διὰ τὴν παρ' ἡμῖν ἔλλειψιν ἐντελεστέρων καὶ ἐπιστημονικωτέρων τοιούτων παρατηρήσεων.

* *

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Ὁ Ἀπρίλης κ' ἂν χιονίσῃ
καλοκαίρι θὰ μυρίσῃ.

Ὁ Στὸν ἀμαρτωλῶν τὴ χώρα
τὸ Μαγιάπριλο χιονίζει.

Ὁλο τὸ Μάρτη φύλαγε
καὶ τὸν Ἀπρίλη ὡς τῆς δώδεκα.

ἢ ἄλλως :

Ὁλο τὸ Μάρτη φύλαγε, καὶ τ' Ἀπριλιοῦ τῆς δέκα,
ἀκόμη καὶ τῆς δεκοχτώ.
Πέρδικα φόφησε 'ς τ' αὐτό.

Ἦτοι μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ καιρὸς εἶναι εὐμετάβλητος καὶ δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ κακοκαιρία καὶ ὀριμὸ ψυχρός, ἐπιφέρων τὸν θάνατον καὶ εἰς αὐτὰς ἔτι τὰς πέρδικας, αἵτινες περὶ τὰ μέσα ἢ τὰ τέλη Ἀπριλιοῦ ἐπωάζουσι. Καὶ ἡ ἐπομένη παροιμία ὀρίζει τὴν 18^{ην} Ἀπριλιοῦ ὡς τέλος τῆς ἐποχῆς τῶν τρικυμιῶν:

Ἀπριλιοῦ δεκοχτώ
νᾶχης τὸ 'μάτι' σ' ἀνοιχτό.
Πέρασαν ἡ δεκοχτώ ;
ἄραξε εἰς ἕν' αὐτό.

Κατὰ τινὰ ὅμως ἑτέραν παροιμίαν ἡ θάλασσα εἶναι ἐπίφοβος εἰς τοὺς ναυτιλλομένους καὶ τὸν Μάιον ἔτι :

Τῶν ναυτῶν ἢ γυναικῶν τὸ Μαγιάπριλο χρεῦσθαι.

ἢ :

Τὸ Μάη χρεῦσθαι ἢ Θεραπειαναίς.¹

Ἄν κάμη ὁ Μάρτης δύο νερά κ' ὁ Ἀπρίλης ἄλλο ἕνα,
τότε χαρὰ 'ς ἐκείνονε πῶχει 'ς τὴ γῆ σπαρμένα.

Καὶ ἄλλως ἐν Μυκόνῳ :

Ἄν κάμη ὁ Μάρτης δύο νερά κ' ὁ Ἀπρίλης ἄλλο ἕνα,
θὰ ἰδῆς τὰ σιτοκρίθαρα 'ς τὸν κάμπο 'ξαπλωμένα.

Ἄν βρέξῃ ὁ Μάρτης δύο νερά, κ' ὁ Ἀπρίλης ἄλλο ἕνα,
νὰ ἰδῆς σταφύλια 'σαν παιδιὰ καὶ πῆγταις 'σαν ἀλώνια.

1. Αἱ κατοικοῦσαι εἰς Θεραπεία τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀναφέρεται ἴσως εἰς τοὺς πλεόντας ἐν τῇ Ἑστίῳ πόντῳ κατὰ τὸν Μάιον.

Παροιμία μεσσηνιακῆ, ταυτόσημος ταῖς ἀνωτέρω. Ἐν Μάνῃ τὴν εὐφορίαν τῶν γεννημάτων καὶ τῶν ἄλλων προϊόντων τῆς γῆς ἐκ τῶν ἑρῶν τοῦ Μαρτίου καὶ τοῦ Ἀπριλιοῦ ἐκφράζει ἡ ἐπομένη παροιμία :

Ἄν βρέξῃ ὁ Μάρτης τριὰ νερά κ' ὁ Ἀπρίλης ἄλλο δύο,
νὰ ἰδῆς τοῦ Μάρτη τὰ κουκιά, τ' Ἀπρίλη τὰ σιτάρια,
νὰ ἰδῆς τὸν γεροκρίθαρὸν πῶς στρίφεται τὸ μουστάκι.

Ἄν βρέξῃ ὁ Ἀπρίλης δύο νερά κ' ὁ Μῆης ἄλλο ἕνα,
χαρὰ 'ς ἐκεῖνα τὰ σπαρτὰ πούναι 'ς τὴ γῆ σπαρμένα.

Ἀνάλογος ταῖς προηγουμέναις, λεγομένη καὶ ἄλλως :

Ἄν κάμη ὁ Ἀπρίλης δύο νερά κ' ὁ Μῆης ἄλλο ἕνα,
χαρὰ 'ς ἐκεῖνο τὸ ζευγὰ πούχει πολλὰ σπαρμένα.

ἢ :

Ἄν βρέξῃ ὁ Ἀπρίλης δύο νερά κ' ὁ Μῆης μιὰ καὶ φένα,
ἀξίζει τὸ 'λαφόπούλο μ' ὄλη τὴν ἐλαφίνα.

Κατὰ τὸν Σαμουὴλ Jonhson, τὰ $\frac{9}{10}$ τῶν Ἀγγλων ποιητῶν ἐτελεύτησαν ἐν πενίᾳ. Ὁ μεγαλοφυῆς Μίλτων, πεπηρωμένος τὰς ὄψεις, ἠναγκάζετο νὰ ὑπαγορεύῃ εἰς τὰς θυγατέρας του τὴν ἐξαισίαν αὐτοῦ ποίησιν, τὴν ὁποίαν δὲν ἐδυνήθη νὰ πωλήσῃ πλέον τῶν εἴκοσι λιρῶν!

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΩΝ
ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ

20.—Διατί ἀγγεῖον πήλινον ἢ μεταλλικόν, κενὸν τεθήμενον ἐπὶ τοῦ πυρὸς θραύεται ἢ καταστρέφεται, ἐνῶ πλήρες ὕδατος μένει ἀνέπαφον;

Διότι εἰς τὸ πλήρες ὕδατος ἀγγεῖον, τὸ θερμαντικόν, διερχόμενον διὰ τῶν παρειῶν ἀπορροφᾶται ἀδιακόπως ἀπὸ τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον θερμαίνεται καὶ ἐξατμίζεται. Ἐνεκα τούτου δυνάμεθα νὰ βράσωμεν ὕδωρ ἐντὸς ἀγγείου, ἐκ χάρτου κατασκευασθέντος, εἰς τὴν φλόγα λαμπάδος, χωρὶς ὁ χάρτης νὰ καῖ.

21.—Διατί καλύπτοντες τὸ πῦρ μὲ τέφραν δυνάμεθα νὰ τὸ διατηρήσωμεν ἐπὶ πολλὰς ἔτι ὥρας;

Διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ τέφρα ἀφήνει πολὺ δυσκόλως τὴν θερμότητα νὰ ἐξέλθῃ, διὰ τοῦτο καλεῖται καὶ κακὸς ἀγωγὸς τοῦ θερμαντικοῦ ἀφ' ἑτέρου ἐμποδίζει τὴν ἀμείνον ἐπαφὴν τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ὅστις διὰ τοῦ ὀξυγόνου του συντελεῖ εἰς τὴν καύσιν, ἥτις γίνεται πολὺ βραδέως ὅταν τὸ πῦρ ᾖ καλυμμένον.

Πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν ἔπρεπε τις νὰ πληρώσῃ 161 δραχμὴν διὰ νὰ λειάνῃ καὶ νὰ ριτίσῃ σιδηρᾶς ἐπιφανείας.

Σήμερον ἡ αὐτὴ ἐργασία γίνεται διὰ τῆς μηχανῆς ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς καὶ 12 λεπτῶν.